

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ МЕНЕДЖМЕНТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

5' 2017 (21)

ДИСКУСІЇ

В.А. ТИМКОВА.

ФОРМУВАННЯ

СУЧАСНОЇ

МОВНО-ПРОФЕСІЙНО

КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕКОНОМІСТА-АГРАРІЯ

ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Н.О. КОЗЯР. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Журнал внесено в оновлений перелік наукових фахових видань України з економіки
 під назвою "ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"
 (підстава: Наказ Міністерства освіти і науки України 21.12.2015 №1328).

Включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:
 Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Україна, сайт: <http://nbuv.gov.ua>
 Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами.

Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького
 національного аграрного університету, протокол № 10 від 18 квітня 2017 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені
 законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою автора.

Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених в них даних та іншої
 інформації, несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть
 збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Підписано до друку 18 квітня 2017 року

Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,0

Тираж 100.

Зам № 337

Віддруковано у
 Вінницькому національному аграрному університеті
 м. Вінниця, вул. Сонячна, 2

В.А. ТИМКОВА,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

Формування сучасної мовно-професійної компетентності економіста-аграрія

У статті проаналізовано особливості процесу формування мовно-професійної компетентності економіста-аграрія; визначено порушення норм сучасної української літературної мови, відповідних етичних норм і правил спілкування. Розглянуто причини відхилення від норм української мови, типові помилки в умовах українсько-російського білінгвізму та їх уникнення в мовленні студентів-аграріїв, адже недостатній рівень культури усного ділового мовлення може заважати взаєморозумінню між фахівцями. Актуальними на сьогодні залишаються пропозиції про те, щоб до характеристики ділових якостей людини додавати ще й мовну характеристику: вміє чи не вміє чітко та лаконічно висловлювати свої думки, оскільки живе усне переконливе мовлення – важливий засіб багатоманітного та різноспрямованого впливу на слухача. Правильне унормоване усне мовлення може забезпечити швидкість взаєморозуміння між учасниками комунікативного акту. З'ясовано актуальність дослідження, що зумовлена необхідністю виховувати свідоме прагнення до вивчення питань культури професійного мовлення. Обґрунтовано, що важливим аспектом фахової мовної підготовки економістів аграрного профілю є знання норм сучасної української літературної мови та повсякчасне вміле користування ними. Сформульовано аспекти, на які необхідно звернути увагу, щоб уникнути цих незручностей; запропоновано необхідні засоби для вдосконалення підготовки економіста-аграрія.

Ключові слова: *усне професійне мовлення, професійна культура, культура професійного мовлення, мовна підготовка студентів, економіст-аграрій, норми літературної мови.*

Літ. 11

Постановка проблеми. Стратегічною метою сучасної освіти є формування високоосвіченої, інтелігентної, самодостатньої особистості з інноваційним продуктивним типом мислення та діяльності, здатної відповісти на виклики цивілізації. Наразі особливого значення набуває проблема формування культури мовлення у сфері професійної діяльності економіста-аграрія, що є нині досить актуальною і визначається суттєвими змінами в Україні: процесами глобалізації; розбудовою української держави, реформуванням економіки, змінами підходів у навчанні тощо. Це вимагає від економіста високого освітнього рівня, інформаційної культури, розвиненого комунікативно-професійного потенціалу, готовності до мовленнєвої взаємодії [1, с. 186]. Боротьба за чистоту усного мовлення, вправність і культуру вислову, за збагачення усного мовлення, за вільне оперування різноманітними словесно-виражальними засобами, боротьба за чіткість, виразність та економічність ділової мови – основне завдання, яке ставить

сьогодні вища школа перед студентом – майбутнім спеціалістом будь-якого фаху, в тому числі й економістом аграрного профілю.

Недостатній рівень культури усного ділового мовлення може стати причиною значних економічних втрат. Відомий економіст Г. Карпукін вносить пропозиції про те, щоб до характеристики ділових якостей людини додавати ще й мовну характеристику: вміє чи не вміє чітко та лаконічно висловлювати свої думки. Адже живе усне переконливе мовлення – важливий засіб багатоманітного та різноспрямованого впливу на слухача. Правильне унормоване усне мовлення може забезпечити швидкість взаєморозуміння між учасниками комунікативного акту. Відомий вислів, який приписують Сократові, “Заговори, щоб я тебе побачив” свідчить про те, що високий рівень культури усного, зокрема професійного мовлення, є яскравим свідченням високої загальної культури людини. Видатний український педагог В. Сухомлинський вважав мовну культуру “життєдайним коренем культури розумової, високої, справжньої інтелектуальності” [2, с. 81].

Як засвідчують багаторічний досвід роботи й результати дослідження, студенти часто порушують акцентні й орфоепічні норми української літературної мови, лексичні, синтаксичні, морфологічні та фразеологічні. Саме тому одним із важливих завдань формування культури професійного мовлення майбутніх фахівців аграрного профілю є удосконалення їхнього усного мовлення. Теоретичний матеріал про норми сучасної української літературної мови студенти закріплюють під час виконання різноманітних видів завдань. На практичних заняттях увага студентів акцентується на причинах відхилення від тих чи інших норм української мови, на типових помилках в умовах українсько-російського білінгвізму й виконуються завдання з метою попередження норм вимови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-методичним підґрунтям у розв’язанні проблеми культури усного професійного мовлення є дослідження вітчизняних методистів: О. Біляєва, М. Вашуленка, Л. Мацько, Л. Мірошніченко, Л. Паламар, О. Пономарів [5], М. Пентилюк, О. Семенов [7], М. Стельмаховича, Л. Скуратівського, П. Хропка та ін. Сьогодні питання культури ділового мовлення набувають особливої ваги під пером відомих науковців-економістів Г. Калетніка, Г. Карпухіна, А. Мазура та філологів-практиків Н. Тимощук, Т. Дущенко тощо. Можна стверджувати, що вміє говорити та людина, яка висловлює свої думки ясно, вибирає аргументи та мовні засоби, які найбільш доцільні, надає їм найбільш переконливого оцінного характеру.

Мета статті – проаналізувати особливості процесу формування сучасної мовно-професійної компетентності економіста-аграрія; визначити порушення норм літературної мови, що можуть заважати взаєморозумінню між фахівцями і сформулювати аспекти, на які необхідно звернути увагу, щоб уникнути цих незручностей; запропонувати необхідні засоби для вдосконалення підготовки економіста аграрного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правильним вважається таке мовлення, в якому мовець дотримується норм сучасної літературної мови. Така висока культура мовлення включає й уміння знайти не тільки точні засоби для висловлювання своєї думки, але й уживати слова, фрази відповідно до мети і ситуації спілкування. Таким чином, виділяють два головні показники культури мовлення – правильність і комунікативну доцільність.

Варто зауважити, що мовну підготовку здійснювати у вищій школі необхідно впродовж усіх років навчання. Досягти високого рівня культури мовлення неможливо без високої лінгвістичної свідомості носія мови, любові до мови, постійної потреби аналізувати, удосконалювати, шліфувати власне мовлення. Для цього необхідно добре оволодіти мовними нормами, стежити за їх змінами, не допускати змішування мовних явищ, проявів інтерференції; критично ставитися до написаного і мовленого слова. А чи готовий сьогодні студент вищого навчального закладу дотримуватися правил мовленнєвої культури? Не завжди. Прикро, що для сучасної молоді, на жаль, мовленнєва краса не настільки важлива, як би того хотілося. Серед друзів, однолітків, мовленнєві норми не є вартісними, їх дотримуються 33,6% опитаних молодих людей [6, с. 117].

Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську чи навпаки чомусь перестали сприйматися як недолік. Культура мовлення деяких студентів у молодіжному середовищі дещо відрізняється від їх же мовлення в аудиторіях. Як не прикро, але більшості студентів подобається вживати словесний бруд, яким вони хочуть привернути до себе увагу.

Розмовляючи між собою, студенти часто використовують сленгізми, напр.: *рвати когті* (піти, втекти), *здати на шару* (про іспит чи залік), *ганяти понти* (поводитися з викликом), *блін, не грузи мене, мені це по барабану* тощо. Поширення сленгу серед молоді самі студенти пояснюють тим, що саме мова арго допомагає їм яскравіше висловити свій емоційно-експресивний стан. На жаль, останнім часом спостерігається проникнення в мову молоді лексики кримінальної, насиченої злочинними жаргонізмами, що неприпустимо для студентів вищих навчальних закладів.

На сторінки періодичної преси, в мовлення освічених людей ринули жаргонізми, просторічні елементи, ненормативна лексика й інші позамовні засоби: *бабки, штука, лимон, зелені, бакси, кайф, нормальок, вишак, лох, базарити, бардак, до фені* та ін. Вульгаризми вживають, на жаль, і українські “державні мужі”. Як приклад – вислів одного з колишніх російських політиків: *“Для оцінки положення в стране нет слов! Остались одни выражения!”*. Ця загальна зневага до грамотності з боку суспільства насамперед негативно впливає на грамотність молодих людей. Безграмотність стає нормою для школярів і студентів.

Що ж сталося? Чому для публічних мовців зникає межа між пристойністю і вульгаризмом? Лайки, “недруковане слово” сьогодні можна зустріти на сторінках незалежних газет, вільних видань, у текстах художніх

творів, які, на жаль, входять у шкільну та вузівську програми з української літератури. Книжки на мові сленгу користуються попитом, на них можна легко заробити. Вітчизняна реклама теж не пасе задніх – на кожному кроці рекламні оголошення на суржику: “*Завітайте до кафе «Васильок!»*”, “*Банк надає безстрочний кредит*” або “*Продаж товарів у розстрочку*”, “*Учбова література*” та ін. Проблема демократизації української літературної мови набула особливої гостроти саме зараз, на початку ХХІ століття. Вона досягла таких розмірів, що її правильніше було б назвати вульгаризацією.

Правильно й чисто говорити рідною мовою може кожний, аби тільки було бажання. Це не є перевагою вчених-лінгвістів, письменників, або вчителів-словесників. Це не тільки ознака, а й обов’язок кожної культурної людини. Культурними у нас можуть бути всі, незалежно від того, працює людина розумово чи фізично. Індивідуальна мовна культура – це своєрідна візитна картка особи незалежно від її віку, фаху, посади. Навряд чи матиме належний авторитет і вплив той, хто не вміє правильно висловити свою думку, хто не користується виражальними мовними засобами, неспроможний дібрати лексичні вирази відповідно до конкретної ситуації.

Тому-то робота над культурою мовлення сучасного студента – це велика виховна робота усіх викладачів української мови вищих навчальних закладів. Навчаючи і виховуючи студентів, словесник своїм прикладом має стверджувати, що мовна культура кожного вихованця має стати їх надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Культура мовлення майбутнього економіста-аграрія є не лише показником його професійних якостей, а й чинником, що впливає на його визнання в аграрному світі. Економісти-аграрії, які не володіють мовленням на належному рівні, не можуть бути задоволеними собою, що негативно позначається на їхній професійній діяльності. Духовний світ людини нерозривно пов’язаний з розвитком її мовних здібностей. Інтелігентне мовлення утверджує етику поведінки, постійне самовдосконалення і самовияв.

У зазначеній публікації ми висвітлюємо систему вправ, які покликані сформувати у студентів практичні навички наголошування слів, адже формування необхідних умінь і навичок у майбутніх економістів-аграріїв неможливе без вироблення системи завдань. Очевидно, що українська мова за професійним спрямуванням в аграрному закладі має практичний напрям, тому ми й пропонуємо низку вправ, які стануть у нагоді під час вивчення акцентних та орфоепічних норм сучасної української літературної мови.

Студентам пропонується запам’ятати наголошування найчастіше вживаних слів, у яких порушуються акцентні норми:

- дієслова: *нестИ, принестИ, везтИ, привезтИ, привезлА, принеслА, бУду, бУдеш, бУдемо, булА, булО, булИ, візьмУ, кажУ, роблЮ, пишУ, пІду, пІдемо, кИдати;*

- числівники: *одинАдцять, чотирнАдцять, сімдесЯт, вісімдесЯт;*

- іменники на *-ання* наголошуються так, як дієслова, від яких вони

утворені: *читати* – *читАння*, *писати* – *писАння*, *завдати* – *завдАння* (але у двоскладових наголошується останній склад: *знаннЯ*, *званнЯ*, *спаннЯ*;

- назви мір довжини з наголосом на останньому складі: *мілімЕтр*, *сантимЕтр*, *децимЕтр*, *кіломЕтр*;

- слова такого типу творення: *бюрокрАтія*, *інженЕрія*, *аристокрАтія*,

демокрАтія, *діалОг*, *монолОг*, *полілОг*, *каталОг*, *некролОг*;

- однокореневі слова російської та української мов, що мають різні наголоси: *новИй*, *старИй*, *різкИй*, *перЕпис*, *прИріст*, *пОказ*, *серЕдина*, *кропивА*;

- лексеми, що мають два наголоси і два різні значення:

вершкОвий (міра довжини) – *вершковИй* (виготовлення з вершків),

вИгода (користь) – *вигОда* (зручність),

лупА (у волоссі) – *лУпа* (збільшувальне скло),

людськИй (властивий людині) – *лЮдський* (уважний до людини),

недОносок (старе взуття, одяг) – *недонОсок* (передчасно народжене дитя),

прОшу (запрошую) – *прошУ* (звертаюся з проханням).

Особлива увага звертається на наголошування слів, які часто використовуються економістом в аграрній галузі: *ринкова економіка*, *валовий*, *оптовий*, *індустрія*, *витрати*, *дрова*, *курятина*, *фольга*, *генезис*, *пізнання*, *щавель*, *вимога*, *граблі*, *зубожіти*, *позаторік*, *квартал*, *чорнозем*, *чорнослив*, *сільськогосподарський*, *асиметрія*, *горошина*, *болотистий* тощо.

Після цієї роботи студенти виконують завдання, в якому підібрані слова з урахуванням контрольного моменту, пов'язаного з акцентними або орфоепічними нормами української мови. Наприклад: *кілометр*, *грунтовний*, *просьба*, *повернеться*, *несла*, *центнер*, *поєднання*, *бюлетень*, *випадок*, *агрономія*, *інженерія*, *ветеринарія*, *кишка*, *пільговий*, *разом*, *різновид*, *спина*, *феномен* тощо. Наголос є тим фактором, що впливає на милозвучність нашої мови. Згідно з мовознавцем І. Огієнком, “наголос в українській мові не прив'язаний до якогось сталого місця (як у мові польській або в чеській), – він надзвичайно рухливий...” [2].

Найчастіше майбутні економісти-аграрії неправильно наголошують такі слова, як: *аналог*, *колесо*, *товстий*, *сороковий*, *середина*, *багаторазовий*, *податковий*, *ненависть*, *новий*, *близький*, *чотирнадцять*, *текстовий*, *мабуть*, *завжди*, *літопис*, *сільськогосподарський* та ін. Мотивують студенти таке наголошування тим, що “так говорять у їхньому селі” (іншому населеному пункті) тощо. О. Довженко наголошував: “Не все те народне, що живе в народі” [9, с. 45]. Акцентуаційні норми в українській мові цілком сформовані, але найменш усталені. Тому труднощі у наголошуванні пояснюються впливом різних говорів нашої мови й сусідніх мов, насамперед російської та польської.

Таким чином, правильне наголошування слів є не лише передумовою дотримання акцентуаційних норм української мови, а й основою збереження властивого їй мелодійного (милозвучного, доброзвучного) ладу мовлення.

Слушно з цього приводу пише О. Пономарів: "...українська мова ввійшла в коло найрозвиненіших мов світу, має викристалізовані норми на всіх рівнях. Ці норми треба засвоїти й дотримуватись їх, а не творити нові там, де немає на це жодної потреби"[5, с. 15].

Зокрема, розглянемо фразеологічні, морфологічні та синтаксичні норми і визначимо, які помилки найчастіше трапляються в мовленні економіста-аграрія. Наприклад, у багатьох фразеологічних зворотах замість слів із конкретним значенням *одержати* й *отримати* вживаються абстрактні лексеми *дістати*, *набути*, *здобути*: не *отримати освіти*, а *здобути освіти*; не *отримати досвід*, а *набути досвіду*, не *отримати виправдання*, а *дістати виправдання* та ін.

У роботі зі студентами варто наголосити, що однією з морфологічних особливостей сучасної української літературної мови є наявність у іменників чоловічого роду другої відміни варіантних закінчень давального відмінка однини у назвах живих істот (рідко неживих істот): *-ові* або *-еві*, *-єві*, тому – *директорові*, *деканові*, *начальникові*; закінчення *-у*, *-ю* – частіше у назвах неживих речей або під час чергування, наприклад: *директорові* *Потапенку* *Максимові* *Сергійовичу*, *батьку*, *викладачу*, *столу*, *краю*. Це дає змогу урізноманітнити виклад, уникати нанизування в реченні слів з однаковими закінченнями: *написати листа економістові*, *зателефонувати доповідачеві*, *допомогти співробітникові*.

Однією з найпоширеніших помилок у мовленні економіста-аграрія є надуживання конструкціями з прийменником *по*: *комітет по цінах* замість *комітет цін*, *прийшов по такій справі* замість *прийшов у такій справі*, *по крайній мірі* замість *принаймні*, *щонайменше* та ін.

Зокрема, нині досить часто надуживаємо конструкціями з дієсловом *складати*. Використовуємо фрази *складати думку* (*уявлення*, *рівняння*, *план*, *проект*, *доповідь*), говоримо *це складає велику суму*, *складаються сприятливі умови*, *це складає частину чогось*, навіть неоковирне *складові успіху*. Щоб цьому запобігти, то варто – *план*, *доповідь* можна *написати* і сказати: *це дасть велику суму*, *становить частину*, *виробити думку* та ін.

Безумовно, згадані нами форми роботи дієві, однак, як стверджує давнє прислів'я: "Розкажи мені, і я запам'ятаю десяту частину, покажи мені, і я запам'ятаю половину, залучи мене, і я запам'ятаю все". Таким чином найкраще засвоюється та інформація, яка набувається ціною власного досвіду. Тому, на наш погляд, потрібно чергувати форми роботи зі студентами і до активного слухання викладача додавати ще й знання, здобуті ціною власних зусиль.

Багато помилок у мовленні економіста-аграрія трапляється через неточність вживання паронімів, синонімів, слів іншомовного походження тощо. Наприклад, "багато паронімів є словами, що походять від одного кореня, але мають різне префіксально-суфіксальне оформлення: *банкрот* чи *банкрут*. В українській мові обидві форми досить давно співіснували, проте в останні десятиліття накреслилася тенденція віддавати перевагу утворенню з "у": *збанкрутоване підприємство*, *збанкрутіла система*, *ідеологічний*

банкрут[5, с. 82]; *гривня* (*грошова одиниця незалежної України*) – *гривна* (*металева шийна прикраса у вигляді обруча* [5, с. 86]; *міркування* (*результат роздумів, думка, погляд, переконання*) – *розмірковування* (*заглиблення думками в щось, усебічне зважування чогось*)[5, с. 97] та ін.

Українська мова багата на синоніми, проте в мовленні економіста часто перевагу надають якомусь одному слову із синонімічного ряду, причому не зовсім доречному. О.Пономарів це пояснює недостатнім рівнем володіння рідною мовою, впливом інших мов, невибагливістю у доборі засобів мовного спілкування [5, с. 33]: *завдяки підтримці*, а не *дякуючи підтримці* – *дякуючи слухачам*; *здібний* (тобто *талановитий*) – *здатний* (*спроможний на щось*); не *малоімущий*, а *незаможний*, *малозабезпечений*, *низькооплачуваний*; *скарб* (*коштовності, цінні речі*) – *майно* (*речі, які комусь належать на правах власності*) та ін. На думку О. Пономаріва, “слова іншомовного походження є одним із шляхів збагачення лексичного складу кожної мови” [5, с.125]. Проте запозичати треба тоді, коли мова не має власного лексичного позначення для якогось поняття [5, с.126].

У мовленні економіста трапляється засмічування зайвими іншомовними словами: замість *збут*, *організація збуту* – *маркетинг* (анг.), *вкладання (капіталу)* – *інвестиції* (лат.), *керівник* – *менеджер* (анг.) тощо.

Необхідно зауважити, що удосконалення культури мовлення студентів, засвоєння ними відповідних норм не має обмежуватися одними заняттями. Ця робота повинна здійснюватися систематично, цілеспрямовано протягом усього періоду формування культури професійного мовлення майбутніх економістів аграрного профілю. Для реального підвищення рівня мовної підготовки аграріїв загалом, викладач має використовувати палітру видів, засобів та методів навчання, від занять за програмою, що має обов’язковий статус до різноманітних позааудиторних заходів, які враховують наявні знання та індивідуальні здібності, а також впроваджувати в навчальний процес сучасні мультимедійні матеріали та інформаційні технології.

Сучасні студенти вищих навчальних закладів, в основному, Інтернет-покоління, для яких електронний спосіб отримання інформації, в тому числі навчальної, є звичайною складовою життя. Стрімкий прогрес в аграрній сфері вимагає застосування найбільш швидких, доступних способів процесів генерації, оновлення та передачі знань. За допомогою електронного навчання студент має змогу отримати сучасні знання у будь-який час і будь-якому місці, що робить доступною вищу освіту для всіх охочих осіб.

Кожне практичне заняття з української мови (за професійним спрямуванням) у Вінницькому національному аграрному університеті провадиться з мультимедійним забезпеченням. Мультимедіа – різновид навчання, коли мозок одночасно опрацьовує два різновиди інформації – звукову та візуальну. Згідно з теорією мультимедійного навчання, оптимальне навчання відбувається за умов синхронного представлення вербального та візуального навчального матеріалу. Теорія мультимедійного навчання розроблена психологом Ричардом Е. Мейером, який підтвердив її ефективність відповідними дослідженнями. Результати цих психологічних

досліджень виявили, що вербальна інформація краще запам'ятовується, коли супроводжується візуальною картинкою. Пояснює ефективність змішаного навчання теорія робочої пам'яті Бедделі та Хіча, згідно з якою вона складається з двох значною мірою незалежних компонентів, – візуальної та акустичної, які працюють, як правило, паралельно [4, с. 123]. Це дозволяє одночасно обробляти інформацію, яка надходить від наших зорового та слухового аналізаторів. Разом з тим, для успішного застосування мультимедіа у своїй педагогічній діяльності, ми не повинні завантажувати студентів конкуруючими джерелами інформації. Так, студенти навчаються краще за допомогою розповіді та анімації, ніж розповіді, анімації та тексту з екрану. В цьому суть принципу надмірності, згідно з яким викладач повинен знехтувати зайвим матеріалом для вищої ефективності навчального процесу. У разі необхідності представлення тексту, слід пам'ятати також про принцип узгодженості, відповідно до якого студенти краще засвоюють матеріал, коли візуальний матеріал надається синхронно з текстом, а не послідовно.

Формування мовно-професійної компетенції економіста-аграрія можливе лише за умови належної лінгвістичної підготовки. Проте у суспільстві панує легковажне ставлення до мовної освіченості майбутнього працівника аграрної сфери, що зумовлене поверхневим розумінням сутності мови і зведення її функцій до однієї – комунікативної. Дійсно, така функція є важливою, але кожна національна мова, передусім, є скарбницею спадщини етносу, його інтелектуального досвіду, його неповторного способу пізнання світу. Сучасний аграрій повинен мати “чуття” мови, націленої на самовдосконалення, внутрішнє прагнення до знань, краси й контактності з людьми свого середовища. Однак головними проблемами в навчанні студентів аграрних вишів є надзвичайна стислість курсу обсягом годин і недостатня вмотивованість до навчання, однією з причин якої є дуже нерівномірна підготовленість першокурсників до сприйняття вузівського курсу української мови за професійним спрямуванням.

Слушно зауважує О. Пономарів: “Тепер у незалежній Україні українська мова у всій її чистоті й красі має посісти належне їй місце. Певна річ, усі відразу не можуть заговорити добірною мовою. До тих, хто лише починає дедалі активніше розмовляти по-українському, слід виявляти поблажливість і пробачати їм мовні огріхи. Однак є люди, які не мають права на помилки (актори, лектори, диктори та інші працівники радіо й телебачення, вчителі, викладачі), бо їхнє слово повинно бути взірцем для решти громадян України. Носіями зразкової української мови мусять стати державні діячі, урядовці всіх рангів та їхні дружини, якщо вони спілкуються з людьми поза своєю домівкою, виступають перед аудиторією безпосередньо чи в засобах масової інформації” [5, с. 10].

Висновки. У результаті вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» студенти повинні навчитися диференціювати нормативне і ненормативне наголошування слів, вибирати з низки дублетних форм ту, яка відповідає не лише вимогам семантичної точності, але й стилістичної доречності слововживання, граматичної та стилістично

правильної сполучуваності. Володіння культурою професійного мовлення за обраним фахом, новими комп'ютерно-лінгвістичними технологіями є основою мовної підготовки економіста аграрного профілю. І. Огієнко стверджував, що “цілий народ мусить дбати, щоб його молодь правильно й своєчасно навчалася соборної літературної мови” [3, с. 66]. Ми вважаємо, що професійне мовлення економіста-аграрія – це мовленнєва діяльність, у процесі якої економіст лаконічно формулює свою думку і висловлює її за допомогою системи мовних засобів, лексичний зміст яких містить спектр спеціальної професійної термінології.

Для формування сучасної мовно-професійної компетентності економіста-аграрія необхідним є введення нової термінології, використання вже засвоєної професійної лексики, дотримання правильного граматичного оформлення висловлювань, логічності, послідовності, аргументованості, зв'язності й цілісності.

Отже, на сучасному етапі економічного розвитку держави вагоме місце посідає культура ділового спілкування майбутніх економістів аграрної сфери. Професійна мовнокомунікативна компетентність особистості є показником сформованості системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності. Мовна освіта майбутнього економіста-аграрія є важливим чинником його готовності до активної інтелектуальної діяльності в інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Василевич В.В. Формування професійного мовлення студентів-економістів як засобу взаємодії у просторі європейської комунікації [Електронний ресурс] / В.В. Василевич. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_Gum/npchdu/Pedagogics/2003_15/15-31pdf.
2. Іван Огієнко. Наглядна таблиця милозвучності української мови : Для школи і самонавчання / І. Огієнко. – Жовква, 1923.
3. Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Рідна мова / Упоряд., авт. Передмови та коментарів М. С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2010. – 436 с.
4. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування : навч. посібник / З. Мацюк, Н. Станкевич. – К. : Каравела, 2006. – 352 с.
5. Пономарів О. Культура слова : мовностилістичні поради : [навч. посібн.] / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.
6. Різників О. С. Спадщина тисячоліть: українська мова. Чим вона багатша за інші? / О. С. Різників – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 192 с.
7. Семенов О.М. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика : монографія / О. Семенов, Л. Насіленко. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2015. – 324 с.

8. Сербенська О. А. Культура усного мовлення : практикум : [навч. посіб.] / О.А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
9. Тоцька Н. Засоби милозвучності української мови / Н. Тоцька // Урок української. – 2003. – № 10. – С. 29–32.
10. Шумарова І.П. Мовна компетенція особистості в ситуаціях білінгвізму : [монографія] / І.П. Шмарова. – К. : КДАУ, 2000. – 283 с.
11. Яворська Г. М. Дескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада : [монографія] / Г. М. Яворська / Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К., 2000. – 288 с.

Список джерел у транслітерації /References

1. Vasylevych V.V. Formuvannia profesiinoho movlennia studentiv-ekonomistiv yak zasobu vzaiemodii u prostori yevropeiskoi komunikatsii [Elektronnyi resurs] / V.V. Vasylevych. – Rezhym dostupu :http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_Gum/npchdu/Pedagogics/2003_15/15-31.pdf.
2. Ivan Ohienko. Nahliadna tablytsia mylozvuchnosti ukraïnskoi movy :Dlia shkoly I samonavchannia / I. Ohienko. – Zhovkva, 1923.
3. Ivan Ohienko (mytropolyt Ilarion). Ridnamova / Uporiad., avt. Peredmovy ta komentariv M. S. Tymoshyk. – K. : Nashakultura i nauka, 2010. – 436 s.
4. Matsiuk Z. Ukraïnska mova profesiinoho spilkuvannia : navch. posibnyk / Z. Matsiuk, N. Stankevych. – K. : Karavela, 2006. – 352 s.
5. Ponomariv O. Kultura slova : movnostylistychni porady : [navch. posibn.] / O. Ponomariv. – K. : Lybid, 1999. – 240 s.
6. Riznykiv O. S. Spadshchyna tysiacholit: ukraïnska mova. Chym vona bahatsha za inshi? / O. S. Riznykiv – Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan, 2011. – 192 s.
7. Semenoh O.M. Profesiina komunikatyvna pidhotovka maibutnikh yurystiv: teoriia i praktyka : monohrafiia / O. Semenoh, L. Nasilienko. – Sumy :VydvoSumDPU im. A.S. Makarenka, 2015. – 324 s.
8. Serbenska O. A. Kultura usnogo movlennia : praktykum : [navch. posib.] / O.A. Serbenska. – K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2004. – 216 s.
9. Totska N. Zasoby mylozvuchnosti ukraïnskoi movy / N. Totska // Urok ukraïnskoi. – 2003. – № 10. – S. 29–32.
10. Shumarova I.P. Movna kompetentsiia osobystosti v sytuatsiiakh bilinhvizmu: [monohrafiia] / I.P. Shmarova. – K. : KDAU, 2000. – 283 s.
11. Yavorska H. M. Deskryptyvna linhvistyka yak dyskurs: mova, kultura, vlada: [monohrafiia] / H. M. Yavorska / Nats. akad. Nauk Ukrainy. In-t movoznavstva im. O.O. Potebni. – K., 2000. – 288 s.

ANNOTATION

**The formation of the modern professional language competence of
an economist-agrarian**

Valentyna Tymkova
Candidate of philological sciences, associate professor,
(PhD), associate professor of

*the Ukrainian and foreign languages department,
Vinnytsia National Agrarian University*

The article deals with the analysis of the peculiarities of the process of forming the linguistically-professional competence of an economist-agrarian; norms violation of the modern literary Ukrainian language, corresponding ethic norms and rules of communication is are reasoned. Explanations of the deviation are considered from the norms of Ukrainian, typical errors in the conditions of the Ukrainian-Russian bilingualism and their avoidance in broadcasting of students-agrarians, in fact the insufficient level of culture of the spoken business language, which can interfere with the mutual understanding between specialists, are viewed. Nowadays for men thee suggestions about the description of business internals to add to the language sketch are still actual: able or not able clearly and laconically to express the opinions, as a verbal convincing broadcasting - important means of various and differently directed life influences for a listener. Correct ration of verbal broadcasting can provide speed of the mutual understanding between the participants of a communicative act. Research actuality lies in the necessity to bring up the conscious aspiring to the study of the culture professional speech questions has been proved. As the important aspect of the professional language training of economists-agrarians the knowledge of norms of modern literary Ukrainian and usual able use by them have been outlined. It is necessary to pay attention to the set forth points in order to avoid these inconveniences; necessary facilities are offered for training development of an economist-agrarian.

Key words: *the spoken professional language, professional culture, culture of professional communication, language training of students, an economist-agrarian, norm of the literary language.*

АННОТАЦИЯ

Формирование современной профессиональной языковой компетентности экономиста-агрария

***Тымкова Валентина Андреевна,
кандидат филологических наук, доцент,
доцент кафедры украинского и иностранных языков,
Винницкий национальный аграрный университет***

В статье проанализированы особенности процесса формирования профессиональной языковой компетенции экономиста-агрария; определены нарушения норм современного украинского литературного языка, соответствующих этических норм и правил общения. Рассмотрены причины отклонения от норм украинского языка, типичные ошибки в условиях украинско-российского билингвизма, их избежание в общении студентов-аграриев, ведь недостаточный уровень культуры устного делового общения может мешать взаимопониманию между специалистами. Актуальными сегодня остаются предложения о том, чтобы к характеристике деловых качеств человека прибавлять и языковую характеристику: умеет или не умеет четко и кратко высказывать свои мысли, поскольку живое устное убедительное общения – важнейший способ многообразного и разнонаправленного влияния на слушателя. Правильная нормированная устная речь может обеспечить скорость взаимопонимания между участниками коммуникативного акта. Выяснено актуальность исследования, что обусловлена необходимостью воспитания сознательного стремления к изучению вопросов культуры профессиональной речи. Обосновано, что важнейшим аспектом профессиональной языковой подготовки экономистов аграрного профиля являются знания норм современного украинского литературного языка и всегдашнее умение их

использование. Сформулированы аспекты, на которые требуется обратить внимание, чтобы избежать этих неудобств; предложено необходимые основы для совершенствования подготовки экономиста-агрария.

Ключевые слова: *устная профессиональная речь, профессиональная культура, культура профессионального общения, языковая подготовка студентов, экономист-аграрий, нормы литературного языка.*

Інформація про автора

ТИМКОВА Валентина Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та іноземних мов, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tymkova_valya@mail.ru)

Valentya Tymkova – Candidate of philological sciences, associate professor, (PhD), associate professor of the chair of Ukrainian and foreign languages, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachnast, 3, e-mail: tymkova_valya@mail.ru)

ТЫМКОВА Валентина Андреевна – кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры украинского и иностранных языков, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: tymkova_valya@mail.ru)